

Sygn. akt III AUa 379/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.)
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2013 r. w Szczecinie

sprawy K. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 marca 2013 r. sygn. akt VI U 2983/12

1. oddała apelację,
2. przyznaje radcy prawnemu A. D. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 379/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24.08.2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił K. K. prawa do emerytury

w szczególnych warunkach, wywodząc w uzasadnieniu, że według stanu na dzień 1.01.1999r. w udowodnionym okresie 31 lat, 11 miesięcy i 11 dni ogólnego stażu ubezpieczony nie udokumentował co najmniej 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach. Z treści decyzji wynika, że organ rentowy przyjął jedynie 3 lata,

6 miesięcy i 26 dni stażu pracy w szczególnych warunkach i odmówił zarazem uwzględnienia:

- okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach w Zakładach (...), tj. od 16.08.1972r. do 22.04.1974r., od 27.01.1976r. do 22.03.1976r., z powodu braku świadectwa pracy,
- oraz okresu prowadzenia przez ubezpieczonego działalności gospodarczej z uwagi na fakt, że uprawnienie do emerytury w obniżonym wieku z powodu pracy w szczególnych warunkach jest zastrzeżone tylko do pracowników.

Ubezpieczony w odwołaniu od decyzji organu rentowego wniósł o jej zmianę i przyznanie emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, a nadto o zasądzenie wynagrodzenia ustanowionego z urzędu pełnomocnika procesowego. Ubezpieczony

wniósł o doliczenie do jego stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 16 sierpnia 1972 r. do 22 marca 1976 r. w Zakładach (...) na stanowisku ślusarza i montera rurociągów technologicznych oraz okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 15 grudnia 1983 r. do 30 czerwca 1992 r. oraz od 2 listopada 1992 r. do 17 grudnia 2001 r. podczas którego ubezpieczony świadczył usługi spawalnicze. W ocenie ubezpieczonego świadczone przez niego w ramach prowadzonej osobiście działalności gospodarczej usługi należało uznać za pracę w szczególnych warunkach.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i powtórzył argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 6.03.2013r. oddalił odwołanie (pkt I.) i przyznał z sum budżetowych pełnomocnikowi ubezpieczonego kwotę 110,70 zł z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu.

Sąd I Instancji ustalił, że K. K. urodził się w dniu (...) roku, a jego łączny staż ubezpieczeniowy na dzień 1.01.1999 r. wyniósł 31 lat, 11 miesięcy i 11 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony nie przystąpił do Otwartego Funduszu Emerytalnego, nie pozostaje w stosunku pracy. W dniu 11 kwietnia 2012 r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych okresie od dnia 1.09.1969 r. do 12.08.1972 r. podczas zatrudnienia w (...) Stoczni (...) na stanowisku ślusarza, a także od dnia 6.07.1978 r. do 18.02.1979 r. podczas zatrudnienia w (...) S.A. na stanowisku robotnika konserwacji, oczyszczania i obsługi barek, co dało łącznie 3 lata 6 miesięcy i 26 dni pracy w warunkach szczególnych.

W okresie od dnia 16 sierpnia 1972 r. do 22 marca 1976 r. ubezpieczony zatrudniony był w pełnym wymiarze czasu pracy w Zakładach (...) kolejno na stanowiskach ślusarza na wydziale remontowym oraz montera rurociągów technologicznych na wydziale elektromechanicznym. Pracodawca uznawał zatrudnienie na tych stanowiskach za pracę zaliczaną do prac wykonywanych w szczególnych warunkach. W okresie od dnia 26 kwietnia 1974 r. do 9 stycznia 1976 r. ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową.

Następnie z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że w okresie od dnia 1 sierpnia 1982 r. do 30 czerwca 1992 r. oraz od 2 listopada 1992 r. do 27 grudnia 2001 r. ubezpieczony prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą - (...) Zakład (...). Prowadząc przedmiotową działalność gospodarczą ubezpieczony wykonywał usługi w zakresie prac spawalniczych, tj. spawał konstrukcje stalowe na budowach, zajmował się ich montażem - spawaniem. Ubezpieczony świadczył usługi osobiście, dodatkowo zatrudniał pracowników.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie i wskazał za podstawę prawną rozstrzygnięcia art. 184 ust. 1, ust. 2 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity opubl. w Dz. U.

z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227, ze zmianami) - zwaną dalej ustawą emerytalną.

Sąd pierwszej instancji podniósł, iż w niniejszej sprawie podstawowym problemem była dopuszczalność zaliczenia do stażu pracy ubezpieczonego

w warunkach szczególnych okresu prowadzenia działalności gospodarczej. Organ rentowy nie kwestionował okresu prowadzenia przez ubezpieczonego działalności gospodarczej w ramach której K. K. świadczył usługi spawalnicze. Sporne było natomiast to, czy wykonywanie prac przy spawaniu w ramach działalności gospodarczej może być uwzględnione do stażu pracy w warunkach szczególnych uprawniającego do przyznania tzw. wcześniejszej emerytury. W ocenie Sądu orzekającego prawo do takiej emerytury przysługuje wyłącznie pracownikom wykonującym pracę w warunkach szczególnych, a nie osobom, które prowadziły działalność gospodarczą. Treść art. 32 ustawy emerytalnej przesądza, że prawo

do emerytury w obniżonym wieku uzyskują ubezpieczeni, którzy w ramach pracowniczego stosunku zatrudnienia wykonywali prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez wymagany okres czasu, a nadto spełniają pozostałe kryteria kwalifikacyjne wymienione w przepisach, do jakich odsyła ust.

4 tegoż artykułu. Użycie określenia "będącymi pracownikami zatrudnionymi

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze", zdaniem Sądu oznacza bowiem to, że zainteresowany musi wykazać okresy pracy w tych warunkach

i charakterze, w których to okresach był pracownikiem, a nie np. osobą wykonującą działalność gospodarczą. Za takim rozumieniem art. 32 cytowanej ustawy przemawia również wykładnia systemowa, a w szczególności przepisy mającego z mocy ust. 4 tegoż art. 32 odniesienie do tego przepisu wyżej powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Przepis § 1 tego rozporządzenia stanowi, że stosuje się ono do pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze, wymienione w tym rozporządzeniu i załączniku do niego. W myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo

do świadczeń na warunkach w nim przewidzianych są okresy, w których praca

w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, natomiast według jego § 4 ust. 1, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione

w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sformułowania użyte w rozporządzeniu są w swej treści prawie identyczne z użytym w art. 32 ustawy określeniem "będącymi pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze". Z kolei, w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.)

za „pracownika” uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, chyba że spełnia kryteria określone dla osób współpracujących (ust. 2). Za pracownika uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, ale pod warunkiem, że umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy (art. 8 ust. 2a). Oznacza to, że zawsze niezbędnym warunkiem uznania

za „pracownika” w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych jest istnienie stosunku pracy, a więc zgodnie z art. 2 k.p. zatrudnienie na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Wszystko to oznacza, że prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy emerytalnej przysługuje wyłącznie ubezpieczonemu z tytułu zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy) w warunkach szczególnych. Takie świadczenie

nie przysługuje zatem ubezpieczonemu z innych tytułów, w tym z tytułu wykonywania pracy w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

W świetle powyższego, Sąd meriti doszedł do wniosku, że brak było podstaw do uwzględnienia w stażu pracy w warunkach szczególnych uprawniającym

do przejścia na wcześniejszą emeryturę okresu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej od dnia 1 sierpnia 1982 r. do 30 czerwca 1992 r. oraz od 2 listopada 1992 r. do 27 grudnia 2001 r., choć istotnie, ubezpieczony świadczył wówczas usługi spawalnicze, a prace przy spawaniu wymienione są w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. jako prace w warunkach szczególnych.

Mimo bowiem tego, że obowiązki ubezpieczonego związane z wykonywaniem usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej mogły być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to jednak istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy było - w świetle przywołanych wyżej przepisów - wykazanie, że wykonywał je w ramach stosunku pracy. W sensie formalnoprawnym - a ten punkt widzenia jest rozstrzygający - zachodzi zasadnicza różnica między pracą wykonywaną w ramach stosunku pracy a pracą świadczoną w ramach prowadzonej osobiście działalności gospodarczej. Sąd meriti zwrócił w tym miejscu uwagę, że nawiązanie stosunku pracy zobowiązuje pracownika do wykonywania określonego rodzaju pracy na rzecz

i pod kierunkiem pracodawcy, z czego wynikają tzw. konstytutywne cechy stosunku pracy odróżniające go od innych stosunków prawnych, a zatem dobrowolność, osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie, wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko związane z zatrudnieniem i odpłatny charakter zatrudnienia. W spornym okresie ubezpieczony był samodzielnym przedsiębiorcą, co ma określony wpływ na sposób organizacji pracy i proces jej świadczenia i tym samym okres ten nie mógł zostać zaliczony pracowniczego zatrudnienia wykonywanego w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. Przepis art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej nie może być bowiem inaczej rozumiany jak tylko w ten sposób, że prawo do emerytury w wieku niższym niż ogólny wiek emerytalny, przysługuje jedynie pracownikom (zatrudnionym w szczególnych warunkach). Podobnie w tej kwestii wypowiedział się zresztą Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04, stwierdzając,

że przepisy art. 32 ustawy o emeryturach i rentach obejmują pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy, a nie stosunku członkostwa w spółdzielni, powołując się w tym zakresie na podobny pogląd wyrażony przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 20 marca 2003 r., SA/Łd 2276/01 (Prawo Pracy 2003, nr 9, s. 42). Sąd orzekający w niniejszej sprawie zauważył przy tym, że orzecznictwo sądów w kwestii jest ugruntowane, m.in. Sąd Najwyższy wypowiedział się w wyrokach z dnia 28 października 2003 r., II UK 144/03, z 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, z 21 października 2009 r., I UK 115/09, z 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09, z 1 września 2010 r., II UK 80/10, w postanowieniach z dnia 15 listopada 2004 r., II UK 142/04, z 19 stycznia 2012 r., I UK 325/11 teza 3, a także Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 11 grudnia 2009 r., III AUa 781/09.

Sąd pierwszej instancji dodatkowo podniósł, iż w toku procesu oddalił wnioski dowodowy ubezpieczonego o przesłuchanie świadków i ubezpieczonego, uznając,

że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający do jej rozstrzygnięcia, podkreślając, że zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu mogą być wyłącznie fakty mające istotne znaczenie w świetle podstawy faktycznej i prawnej sprawy. Przepis ten przewiduje uprawnienie sądu do selekcji zgłaszanych dowodów jako skutku dokonanej oceny istotności okoliczności faktycznych, których wykazaniu dowody te mają służyć. Dowody, które nie odpowiadają tym kryteriom sąd jest uprawniony pominąć (art. 217 § 2 k.p.c. w zw. 227 k.p.c.). Zawniosowali

zaś świadkowie oraz ubezpieczony mieliby zostać przesłuchani na okoliczność wykazania rodzaju pracy wykonywanej przez ubezpieczonego, okresu jej wykonywania, wymiaru czasu pracy wykonywanej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej oraz w ramach zatrudnienia w Zakładach (...). Zdaniem Sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy nawet

w sytuacji gdyby świadkowie potwierdzili wersję ubezpieczonego, iż faktycznie w całym spornym okresie prowadzenia działalności gospodarczej pracował on w charakterze spawacza okoliczność ta nie miałaby wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy, gdyż prowadzenia działalności gospodarczej nie można zaliczyć do stażu pracy w warunkach szczególnych uprawniającego do wcześniejszej emerytury. Odnośnie okresu pracy od dnia 16 sierpnia 1972 r. do 22 marca 1976 r. w Zakładach (...) jest on niewystarczający dla wykazania,

że ubezpieczony legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych uprawniającym przyznania prawa do wcześniejszej emerytury. Ubezpieczony sam przy tym przyznał, że jeżeli chodzi o pracę w warunkach szczególnych w oparciu jedynie o umowę o pracę to legitymuje się okresem krótszym niż 15 lat takiej pracy (k. 76) i prowadzenie dodatkowego postępowania dowodowego - sprowadzającego się de facto do próby wykazania spełnienia warunków umożliwiających uwzględnienie w stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia ubezpieczonego od dnia od dnia 16 sierpnia 1972 r. do 22 marca 1976 r. byłoby niecelowe.

Mając na uwadze wskazane okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków do uzyskania emerytury w niższym wieku, tj. konkretnie wymogu 15 letniego stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z tej przyczyny Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴

§ 1 k.p.c. oddalił odwołanie. W punkcie II sentencji wyroku, w oparciu o art. 98 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw.

z § 2 ust. 1 - ust. 3 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu przyznał od Skarbu Państwa pełnomocnikowi z urzędu ubezpieczonego radcy prawnemu A. D. kwotę 110,70 zł brutto tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zaskarżył w całości ubezpieczony wnosząc:

1. o zmianę wyroku poprzez przyznanie prawa do emerytury i rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego pełnomocnika wyznaczonego z urzędu,

ewentualnie

2. o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania

3. albo o jego uchylenie oraz uchylenie decyzji i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Rozstrzygnięciu Sądu Okręgowego apelujący zarzucił następujące uchybienia:

I. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie z związku z pominięciem zawnioskowanych dowodów i oparcie rozstrzygnięcia jedynie o dowód z akt ZUS i dokumentację dotyczącą stosunku pracy,

b. art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie zawnioskowanych dowodów i uznanie ich za nieistotne, podczas, gdy były to zasadnicze dowody w sprawie,

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

a. art. 2a ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej,

art. 6 k.c. przez stwierdzenie, iż ubezpieczony nie udowodnił faktu wykonywania pracy w szczególnych warunkach,

b. art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez nierówne traktowanie ubezpieczonego w stosunku do osoby, która byłaby zatrudniona na umowę o pracę,

c. art. 65 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez zróżnicowanie skutków w zależności od wyboru sposobu wykonywania zawodu, co ewidentnie narusza wolność wykonywania zawodu.

Apelujący podniósł, że Sąd Okręgowy pozbawił ubezpieczonego prawa dowodzenia, pomijając przy tym dowody najistotniejsze dla meritum sprawy,

co zresztą zostało zgłoszone w zastrzeżeniach do protokołu. Nadto, wskutek dowolnej oceny zgromadzonych dowodów doszło do błędnego uznania, że fakt świadczenia pracy przez ubezpieczonego nie został udowodniony, gdy w rzeczywistości wszystkie zgromadzone w aktach sprawy dowody potwierdzają tę okoliczność. W ocenie apelującego doszło również do naruszenia zasady równego traktowania, wyrażonej

w art. 2a ustawy systemowej oraz do wadliwej wykładni art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej poprzez błędne uznanie, że emerytura w obniżonym wieku emerytalnym jest zastrzeżona tylko dla pracowników, co doprowadziło do tego,

że ubezpieczony został pozbawiony prawa do świadczenia tylko dlatego, że świadczył pracę w ramach działalności gospodarczej, a nie na podstawie umowy o pracę. Wymogi ustawowe zawarte w art. 184 ww. ustawy są sformułowane niezależnie od tego czy osoba wykonująca pracę posiada status pracownika, czy też statusu takiego nie posiada. Apelujący podkreślił przy tym, iż wszelkie przepisy o charakterze ograniczającym zwłaszcza w razie użycia sformułowań niejasnych, czy nieprecyzyjnych, winny być wykładane w kierunku zawężenia, nie zaś zwiększenia skali ograniczeń (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 listopada 2003 r., IV SA 4044/2001, LexPolonica nr 2277729, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>). Apelujący wskazał nadto, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny

i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. W orzecznictwie jednoznacznie określono, że sam fakt, iż dane czynności

są wykonywane w ramach działalności gospodarczej, a nie umowy o pracę, w żaden sposób nie pozbawia praw ani nie dyskryminuje w stosunku do pracowników.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości, uznając zaskarżony wyrok za prawidłowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok wyjaśnił wszystkie okoliczności istotne dla meritum sprawy, przeprowadził wystarczające postępowanie dowodowe, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał trafne, odpowiadające prawu, rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia faktyczne poczynione w pierwszej instancji za własne, w konsekwencji czego nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego powtarzania (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 r., sygn. II UKN 61/97, opubl. w OSNAP

z 1998 nr 3, poz. 104, z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAP z 1998 nr 24, poz. 776). Sąd Apelacyjny nie podzielił żadnego zarzutu apelacji ubezpieczonego. Prawidłowym było przyjęcie, że ubezpieczony nie spełnił wymogu co najmniej 15 letniego pracowniczego stażu pracy w szczególnych warunkach

i do tego okresu nie można zaliczyć pracy spawacza wykonywanej w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Kontrola instancyjna, w tym analiza treści apelacji przekonuje bowiem, że istotę sporu, a jednocześnie źródło zarzutów ubezpieczonego stanowi ustalenie przez Sąd I instancji, że ubezpieczony na dzień

1 stycznia 1999 r. nie spełnił przesłanki stażu ubezpieczeniowego – co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych, która warunkuje możliwość przyznania prawa

do emerytury. Apelujący oparł się przy tym na zarzucie dowolnej oceny materiału dowodowego, błędnej wskutek zaniechania przeprowadzenia dowodów z zeznań ubezpieczonego i świadków. Należy jednak podnieść, iż w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń stanu faktycznego w oparciu o wszechstronną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w granicach zasady swobodnej oceny dowodów, zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. Właściwie również zastosowywał przepisy art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 – ust. 4 ustawy emerytalnej, trafnie wywodząc, że uprawnienie do emerytury

w obniżonym wieku emerytalnym, w porównaniu z emeryturą w powszechnym wieku emerytalnym, jest zastrzeżona wyłącznie do osób, które wykonywały pracę na podstawie umowy o pracę w szczególnych warunkach. Jak wynika z treści art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym (...) będącymi pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w niższym niż powszechny wiek emerytalny, co w przypadku mężczyzn oznacza wiek niższy niż 65 lat. Za zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2 cyt. ustawy). W myśl bowiem art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Do takowych zaliczyć należy: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), na podstawie § 19 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia z 1983r. także rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. z 1979r., Nr 13, poz. 86, ze zm.) – zwanego dalej rozporządzeniem z 1979r. - z tym, iż za pracę w szczególnych warunkach uważa się prace zaliczane podówczas do I kategorii zatrudnienia, które były wykonywane w okresie od 01 stycznia 1980r. do dnia 31 grudnia 1982r., chyba, że również po tej dacie zostały sklasyfikowane w wykazie A stanowiącym załącznik rozporządzenia z 1983 roku.

Również z treści poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), uchylonej z dniem 1 stycznia 1999 r., a także z treści § 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wynika, że określone w nich świadczenia przysługują

tylko pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy stale przy pracach wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Przepisy tegoż rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. nie mają zastosowania do osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1997 r., sygn. II UKN 198/97, opubl. w OSNP 1998/10/310, lex nr 32184). Rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983, na którego przepisy powołuje się wnoszący kasację, zostało wydane przez Radę Ministrów na podstawie upoważnienia, przewidzianego w art. 55 ustawy o z.e.p., znajdującego się w rozdziale I (zatytułowanym: „świadczenia dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze”) działu III, zawierającego przepisy szczególne dotyczące świadczeń dla niektórych grup pracowniczych. Same tytuły tego działu oraz rozdziału wskazują więc,

że zamieszczone w nich przepisy są przepisami szczególnymi, odnoszącymi się jedynie do niektórych wyraźnie wskazanych grup pracowników. Zgodnie z regułami wykładni, przepisy szczególne nie podlegają wykładni rozszerzającej. Tak więc wykładnia systemowa potwierdza prawidłowość, dokonanej przez Sąd orzekającej w sprawie w obu instancjach wykładni gramatycznej, że przepisy rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie mają zastosowania do osób nie będących pracownikami, a więc również do osób prowadzących działalność gospodarczą, podlegających ubezpieczeniu społecznemu odrębnemu od pracowniczego. Podkreślić należy, że różnica pomiędzy zaopatrzeniem emerytalno-rentowym pracowników a ubezpieczeniem społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą wyraża się także w wysokości składek na to ubezpieczenie: składka dla osób prowadzących działalność gospodarczą jest niższa od składki pobieranej od wynagrodzeń pracowniczych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1997 r., sygn. II UKN 198/97, opubl. w OSNP 1998/10/310, lex nr 32184). Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał zatem, że przepisy powołanego rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie do pracowników, których uprawnienia do świadczeń emerytalno-rentowych uregulowane są ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Należy podkreślić, iż przepisy art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej, podobnie jak uprzednio obowiązujące przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, normujące świadczenie dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie mają zastosowania nie tylko do osób prowadzących działalność gospodarczą, ale i tych ubezpieczonych, którzy byli zatrudnieni na innej podstawie, niż umowa o pracę (vide uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1985 r., sygn. III UZP 20/85, opubl. w OSNC 1986/1/5, lex nr 12888,

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1987 r., sygn. II URN 209/87, opubl. w OSNC 1989/5/82, lex nr 13068, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., sygn. I UK 142/04, opubl. w OSNP 2005/17/272, lex nr 154234). Stanowisko Sądu Najwyższego jest w tym zakresie od lat jednolite i Sąd Apelacyjny w pełni je podziela.

Odnosząc się natomiast do zarzutu apelacji należy wskazać, że system emerytalno – rentowy opiera się na zasadzie równości i wszelkie przewidziane przez ustawę wyjątki dążą do zapewnienia realizacji zasady sprawiedliwości społecznej oraz zasady równego traktowania. Sądy powszechne nie mają zaś kompetencji

Trybunału Konstytucyjnego, aby zakwestionować i odmówić zastosowania

w rozpoznawanych sprawach przyjętych przez ustawodawcę i obowiązujących powszechnie przepisów ustawowych.

Nie stoi to jednak na przeszkodzie,

aby ubezpieczony, zgodnie z art. 79 Konstytucji wystąpił ze skargą konstytucyjną, jeżeli uważa, że zostały naruszone jego konstytucyjne wolności lub prawa. Zarzut pokrzywdzenia ubezpieczonego jest jednak chybiony i z tej przyczyny, że w okresie świadczenia pracy w ramach działalności gospodarczej emerytura, jakiej obecnie domaga się, już wówczas emerytura była przewidziana tylko dla osób pozostających w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę. Ubezpieczony chcąc zatem skorzystać

w przyszłości z prawa do wcześniejszej emerytury powinien był liczyć się z tym, że rozpoczynając i kontynuując pozarolniczą działalność gospodarczą, nie zostanie objęty omawianą regulacją emerytalną. Należy dodać, że Sąd Najwyższy

nie dopatrywał się niekonstytucyjności w zróżnicowaniu ubezpieczonych poprzez przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym ograniczonym do wypadków świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., sygn. I UK 142/04, opubl. w OSNP 2005/17/272, lex nr 154234). Na gruncie dotychczasowych przepisów ubiegający się o emeryturę przewidzianą w art. 32 cyt. ustawy powinien wykazać, iż przez okres co najmniej 15 lat wykonywał pracę w szczególnych warunkach stale, w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym dla danego stanowiska pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia z 1983r.). Prawo do tego szczególnego świadczenia jest bowiem ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (tak m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 roku, sygn. I UK 258/06, OSNP z 2008 r., nr 5-6, poz. 81; z 17 września 2007 roku, sygn. III UK 51/07, OSNP z 2008 r., nr 21-22, poz. 328; z 6 grudnia 2007 roku, sygn. III UK 62/07, LEX nr 375653; z 6 grudnia 2007 roku, sygn. III UK 66/07, LEX nr 483283; czy z 5 maja 2009 roku, sygn. I UK 4/09, LEX nr 509022). Przepisy regulujące prawo do przejścia na emeryturę w wieku obniżonym, z uwagi na ich szczególny charakter nie podlegają też wykładni rozszerzającej.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, a Sąd Apelacyjny podziela to stanowisko,

że z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97, OSNP 1998/21/638; 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00, OSNP 2003/17/419; 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07, lex nr 494129). Oznacza to, że nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stale wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku pracy. Pracownik ubiegający się o tzw. emeryturę w wieku obniżonym musi wykazać, że wykonywał prace zaliczane do prac o szczególnym charakterze lub w szczególnych warunkach (prace zaliczane do I kategorii), ujęte w wykazach stanowiących załączniki do ww. rozporządzeń, oraz, że pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, stale i bezpośrednio przy tych pracach przez okres co najmniej 15 lat,

z uwzględnieniem zastrzeżenia z art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej. Skoro ubezpieczony w spornych okresach nie pozostawał w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę, tylko świadczył usługi w ramach prowadzonej osobiście działalności gospodarczej, to nie spełnił jednego z ustawowych warunków, a w konsekwencji nie było potrzeby przeprowadzenia dowodów na okoliczność zakresu i rodzaju świadczonych w tym czasie usług, co trafnie podniósł Sąd Okręgowy. Tym samym, ubezpieczony nie został pozbawiony prawa do dowodzenia, gdyż te jest zastrzeżone tylko dla okoliczności istotnych. Nawet przy doliczeniu do okresów uznanych przez organ rentowy pozostałych spornych okresów zatrudnienia, w tym służby wojskowej, nie ulegnie zmianie fakt, że ubezpieczony nie spełnia warunku co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, co również oznacza, że nie było konieczności przeprowadzania dalszych dowodów. W ocenie Sądu Apelacyjnego prawidłowo w postępowaniu pierwszoinstancyjnym wyjaśniono wszystkie istotne okoliczności sprawy w granicach swobodnej sędziowskiej oceny dowodów. Brak jest zasadnych podstaw do twierdzenia o niestarannej lub dowolnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego, jako bezzasadną. Rozstrzygając na podstawie art. 108 § 1 zdanie 1 k.p.c., w punkcie 2 sentencji wyroku, o kosztach postępowania apelacyjnego, w związku z wnioskiem pełnomocnika procesowego

z urzędu, na podstawie art. 22³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65, ze zm.) w związku z art. 98 § 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. przyznał od Skarbu Państwa tytułem kosztów zastępstwa procesowego

w postępowaniu apelacyjnym wynagrodzenie w kwocie 120 zł, zwiększone o 23 % tytułem podatku od towarów i usług, ustalone w oparciu o § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2, § 2 ust. 1 – ust. 3 oraz § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity : Dz. U z 2013r., poz. 490).

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibieli SSA Barbara Białecka